

El teatre ha demostrat ser un termòmetre precís de la política cultural d'un territori. D'aquesta manera, posicions de partida més avantatjades –les infraestructures creades sempre van al davant– han generat contextos més resistents a la tempesta perfecta que flagel·la un delicat ecosistema de dotacions públiques, teatres privats, sales alternatives i circuits d'exhibició. Davant la davallada del suport institucional, quan no desaparició, les peces s'han hagut de reconfigurar al tauler d'un sector tendencialment dependent de les subvencions. La transformació del model és, doncs, un fet donat de resultats encara imprevisibles.

En aquesta partida d'escacs, les figures cabdals a l'hora d'entendre la partida són les dues grans dotacions teatrals del Principat: el Teatre Nacional de Catalunya (TNC) i el Teatre Lliure, dos models en origen molt diferents que articulen la programació anual junt amb les dues cites temporals més destacades: el Festival Grec (estiu) i el Temporada Alta de Girona (tardor). Tots quatre són, alhora, motor i collita d'una política cultural activa i definida, al voltant d'ells orbiten multitud de creadors i companyies. Els casos del País Valencià i les Balears són força diferents, com veurem més endavant.

Teatre de resistència

Mirar de traçar un pont per unir les arts escèniques dels països de parla catalana és un afer ple de viarany, discontinuïtats i greuges comparatius. Hi ha un factor que les agermana, però, el cataclisme provocat per la crisi econòmica que l'apujada de l'IVA cultural ha empitjorat de manera molt lesiva.

Vocació pública. Quan el director, intèrpret i estudiós del teatre català Xavier Albertí va agafar les regnes del TNC el 2013, la dotació estava en el seu pitjor moment pressupostari. La situació ha estat en part corregida per l'efecte d'un primer exercici en què Albertí ha lliurat més llums que ombres, també en assistència de públic. Un rumb reconduït que en aquest període 2014-15 estarà de nou marcat per la continuïtat d'uns eixos programàtics ben definits: aposta per la producció local de qualitat, per la nova dramaturgia i per la recuperació del patrimoni

teatral, en aquest cas, dels autors del primer franquisme, amb noms com Josep Palau i Fabre, Manuel de Pedrolo o Josep Maria Muñoz Pujol. El tema central de reflexió serà el concepte de família i entre la llista d'autors veurem obres de Shakespeare, Bernhard, De Filippo o Valle-Inclán, a més d'adaptacions rellevants de novel·les com *Incerta glòria*, de Joan Sales, dirigida per Àlex Rigola, o del clàssic *Tirant lo Blanc*, versió a càrrec de la Jove Companyia que buscarà amb aquest treball el perfeccionament de la dicció actoral dels clàssics medievals.

A l'esquerra, imatge promocional del muntatge shakespearà que es podrà veure al TNC. A la dreta, els actors Álvaro Báguena i Verónica Andrés, intèrprets de *Querencia*.

Un camí diferent és el seguit pel Teatre Lliure de Lluís Pasqual, que bat rècords d'assistència temporada rere temporada i aconsegueix remuntar les estretores del moment gràcies a les entrades venudes. Els eixos de la seua programació seran els viatges (passejada per Nàpols i Buenos Aires per mitjà dels seus creadors representatius), els diners (o com desapareixen) i Shakespeare, que tindrà diversos muntatges inspirats en la seua obra entre els quals destaca un *Rei Lear* dirigit pel mateix Pasqual i protagonitzat per Núria Espert.

Complicitat privada. En el graó més alt de la iniciativa empresarial del teatre català hi trobem la productora Focus, propietària de quatre sales de Barcelona. El seu estudiat model combina ingredients del teatre comercial amb operatives més pròpies del teatre públic com ara la incorporació de la figura del director artístic. La seua nau insígnia és el Teatre Romea, dirigit per Borja Sitjà, que per a aquesta temporada ha preparat un còctel on destaca la *Fedra* de Racine, dirigida per Sergi Belbel, que comptarà amb Emma Vilarasau i Lluís Soler com a protagonistes. A la Villarroel continuarà l'èxit de la comèdia *El crèdit* de Jordi Galceran i al Condal s'espera la tornada del popular muntatge *La extraña pareja*, amb el còmic Joan Pera i Antonio Dechent

en substitució del desaparegut Paco Morán.

A la resta de les gran places provaran sort els musicals de gran pressupost, amb el destacat protagonisme de *Mar i Cel* de Dagoll Dagom (vegeu pàgina 45) i d'altres propostes com la versió del film *Sister Act* (Teatre Tívoli). Al Borràs recalarà el clàssic d'Àngel Guimerà *Terra baixa* interpretat en clau de monòleg per Lluís Homar, en ratxa gràcies a papers tan elogiat i premiats com l'Spooner del pinterià *Terra de ningú*.

Alternatives: fràgil estabilitat. Com calia esperar, la baula més feble de la cadena teatral és també la més damnificada per les sacsejades del moment. La davallada del públic i del suport de l'administració ha conduït molts dels espais alternatius catalans a la vora de l'abisme. Afortunadament, cap teló no s'ha desplomtat encara i es conserven —encara que quasi sense recursos— la varietat de sales petites que aposten pels espectacles de risc i per les trajectòries d'artistes emergents.

La Seca-Espai Brossa presenta 26 espectacles. Repeteixen èxits com *Lucrecia* del recuperat clàssic menorquí Joan Ramis o l'inspirat monòleg *Acorar* de Toni Gomila, un cant d'amor a la cultura tradicional balear que acumula ja tres temporades de residència. Entre

les novetats figura *Querencia* de Paco Zarzoso, el *Triptic* de peces curtes de Cesc Gelabert o el destacat protagonisme de companyies que, com Agrupación Senyor Serrano, La Calòrica o Dei Furbi, presentaran diversos espectacles a manera de petita antologia.

Focalitzada en la dramaturgia contemporània, la Sala Beckett obrirà amb *Woyzeck*, a càrrec de Marc Rosich. Al desembre hi tornarà l'elogiat *Vells temps* de Harold Pinter amb direcció de Sergi Belbel que va esgotar entrades al Festival Grec. La Sala Atrium obrirà amb la valenta *Confidències a Al·là*, sobre la relació entre dona i islam, i l'Akadèmia ho farà amb la represa d'*Al galop* protagonitzat per Carme Elias. També entre les reposicions, hi destaca *La pols* de Llätzer Garcia, que torna a la petita Sala Flyhard.

Festivals: concentrats de teatre.

Al Festival Temporada Alta s'han autoaplicat l'etiqueta d'"Oasi teatral". No enganyen, la llista d'imprescindibles del panorama mundial és aclaparadora: Romeo Castellucci, Christoph Marthaler, Krystian Lupa, Peter Brook, Angélica Liddell, Jan Fabre, Oskaras Koršunovas; un luxe tenint present que els teatres catalans, arran de la crisi, han deixat de ser parada del circuit escènic internacional. Seran un total de 90 espectacles entre octubre i desembre, 52 d'autoria catalana, una cita que farà de Girona capital escènica europea de tardor.

Altres dates per assenyalar en el calendari són el Festival TNT de Terrassa (25-28 de setembre) i Escena Poblenou de Barcelona (23-25 d'octubre), tots dos focalitzats en els nous llenguatges i l'avantguarda teatral. Igualada muntarà la mostra de referència del teatre infantil i juvenil a l'abril i al maig, Lleida celebra la tradicional Fira de Titelles mentre que Reus s'abocarà al circ amb el Festival Trapezi.

Teatre valencià, la travessia pel desert. A principi de setembre Culturarts, el consorci públic valencià de la cultura al qual li queden només dues sales d'exhibició, el Principal i el Rialto, presentava una temporada amb destacat protagonisme de la sarsuela i la dansa, comptades obres autòctones i nul·la presència de la llengua pròpia. Coincidint amb la presentació, l'Observatori de les

Jordi Bosch i Jordi Boixaderas, els actors protagonistes d'*El crèdit*, dirigida per Sergi Belbel sobre un text de Jordi Galceran.

Arts Escèniques (plataforma que agrupa les associacions representatives del sector) denunciava una situació d'“inacció total” per part de la institució, amb les ajudes públiques de 2013 encara per pagar quan ja s'han convocat les de 2014. La bancarrota de la Generalitat obliga les sales públiques valencianes a ser sucursal de les productores privades de Madrid, quan no a deixar-les caure com va passar amb el Talia. Si a tota la desfeta hi afegim una política erràtica a l'hora de regular el sector i el poc marge pressupostari dels ajuntaments, arribem a les dramàtiques xifres d'un 90% d'atur entre la professió i una reducció del 40% de la contractació.

Amb tot, encara figuren en els programes dels teatre públics companyies com La Pavana, que, amb el seu *El crim de la hermana Bel*, obrirà la temporada del Rialto. També per aquest teatre passaran el *Don Juan* de Tirso de Molina del Centre Dramàtic de Vila-real i Teatre de la Resistència, l'opereta de Paco Zaroso *El mal vino*, el nominat al Max *Despertarás ayer*, l'ibsenià *Casa de Muñecas* de Ximo Flores, o el brechtian *La bona persona de Sezuan*, repescat de la programació del Teatre Micalet.

Plans alternatius. Seguint amb la producció del Micalet, la sala del carrer del Mestre Palau continuarà exercint el paper de dinamitzadora de la producció valenciana en llengua pròpia des de la iniciativa privada, amb espectacles dedicats a la figura de Vicent Andrés Estellés (*Un entre tants*, a l'octubre) o

la presència de companyies més consolidades com Albeno o Pot de Plom (vegeu pàgines 49 a 52).

Altres privats de la ciutat de València ens permetran tastar, a través de versions madrilenyes, obres recents d'autors puntals de la dramàtica catalana: per l'ara privat Talia passaran *Los jugadores* de Pau Miró i per l'Olimpia *El crèdit* de Jordi Galceran. Convé no deixar de repassar la programació de sales alternatives com l'Espai Rambleta, Sala Russafa o Espacio Inestable, o també les gires de companyies de referència com El Pont Flotant (l'obra *Jo de major vull ser Fermín Jiménez* passarà per la Vila Joiosa, Alcoi, Oliva, a més de l'Alcúdia i Calvià, a Mallorca), Maduixa Teatre (Massamagrell, Valls), La Dependent (*Bankabaret* a Canals, Vila-real, Alcoi) o L'Horta Teatre (*Cyrano de Bergerac* a Torrent, Xàtiva, Manacor, Vila-real, Alcoi i València).

En el pla dels festivals, la tercera edició de Russafa Escènica es mantindrà activa fins el 28 de setembre amb trenta propostes de tots els formats i durades. El Llavoreta Viva de microteatre es preveu entre el 6 i el 9 de novembre. Cabanyal íntim ja prepara programació per a la primavera 2015, com també la Mostra d'Alcoi, que tancarà al juny una temporada teatral valenciana que es preveu calenta en el pla artístic i en el reivindicatiu.

Teatre Balear, iniciatives anti-crisi. Amb l'objectiu de dinamitzar el sector i donar suport al treball de les

companyies, l'Associació d'Empreses Balears d'Arts Escèniques ha posat en marxa entre el 25 i el 28 de setembre la primera edició de la Fira Illaescena, una oportunitat de veure concentrats en diferents espais de Palma els darrers treballs de companyies representatives de les Illes, un total de 13 espectacles de tots els gèneres. La mostra vol facilitar la tasca dels programadors a l'hora de seleccionar els espectacles de l'atomitzat panorama de sales municipals, com també afavorir la presència de professionals de la Península que en pocs dies podran fer-se una idea bastant aproximada del bon moment creatiu que s'hi viu. Presentaran els seus espectacles, entre altres, els veterans Iguana Teatre (*Z i l'habitació 113* a més de *Woyzeck*), Estudi Zero Teatre (*La cantant calba*) o la companyia de dansa Mariantònia Oliver (*Malmenats*).

L'altra cita del calendari escènic de l'illa de Mallorca és la Fira de Manacor, que malgrat el seu apel·latiu actua més com a festival de tardor, amb un gruix de les propostes de fora de les Balears, sobretot incorporant-hi els èxits més representatius de la cartellera barcelonina. Els mesos d'octubre i novembre veurem elogiats treballs com *La partida* de Patrick Marber dirigida per Julio Manrique, *El zoo de vidre* de Tennessee Williams dirigida per Josep Maria Pou o *Dones com jo* de la companyia T de Teatre i Pau Miró; també revelacions del panorama alternatiu com *Pulmons*, emotiu treball sobre l'eutanàsia infantil, o *Translations* i *Cels*, dos dels treballs de la productora La Perla 29 dirigida per Oriol Broggi.

El Principal de Palma, per la seua banda, incorporarà entre la programació de concerts i òperes peces com la contemporània *Edimburg* de Toni Lluís Reyes, amb direcció de Joan M. Albinyana, o *Mestre Felip*, comèdia musical de 1912 composta per Miquel Aguiló que rescata per a la Sala Gran Miquel Fullana. Finalment, Carles Canut dirigirà *Ca nostra*, coneguda obra dels anys 50 de l'autor Joan Mas i Bauzá. Tries totes d'interès en la lenta però constant normalització del teatre català a les Balears.

Manuel Pérez i Muñoz